

*Гнідунець О. С.,
студентка,*

Національний університет «Одеська юридична академія»

УТВЕРДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРИМАТА ПРАВА В МІЖНАРОДНІЙ СИСТЕМІ

Поряд із дуалістичною теорією співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права, яка виходить з того, що між цими двома правовими системами не існує ніякого підпорядкування і кожна діє у своїй сфері, на початку 20-х років в буржуазній міжнародно-правовій науці з'являється нова теорія співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права – теорія примата міжнародного права. Слід відмітити, що серед її прибічників можна побачити представників різноманітних напрямків буржуазної теорії і практики міжнародного права. Це говорить про придатність даної теорії для використання її у міжнародній системі сьогодення і найбільшому її втіленню у міжнародних відносинах між усіма суб'єктами міжнародного права. Ця теорія ще отримала назву моністичної теорії. Представники даної теорії заявляють, що обидві системи права, а саме: міжнародне та внутрішньодержавне право, які ніби і не мають істотних відмінностей, повинні розглядатися як одне ціле. Хоча більшість держав розглядають встановлення і

підтримання міжнародного правопорядку на основі примату права в якості однієї з головних цілей своєї зовнішньої політики, концепція міжнародно-правового верховенства залишається *ipso facto* некодифікованою. Також відомо, що радянська правова доктрина не визнавала примата міжнародного права і орієнтувалася на концепцію трансформації. В той час стверджувалося, що примат права – не більше ніж буржуазний підхід, якому протистоїть концепція трансформації. Внаслідок відсутності загальновизнаної концепції багато в чому пояснюється, як представляється і недостатня ефективність реалізації принципу примата права, і породження різних не правових підходів в міжнародних відносинах. Тому, на відміну, від верховенства права в міжнародних відносинах, концепція внутрішньодержавного правового верховенства є досить розвинутою, принаймні в багатьох державах [1].

Концепція примата міжнародного права не може бути ідентифікована ні з жодною національною концепцією правового верховенства. Це пов'язано з тим, що може бути декілька національних правових доктрин чи концепцій внутрішньодержавного верховенства права, які відмінні за змістом в міру неоднакових конституційних норм і правової практики. Концепція же правового верховенства в міжнародних відносинах можлива лише як кодекс універсальних принципів і норм. Зв'язок між ними все таки очевидний і органічний, оскільки зміст універсального міжнародного аналога верховенства права не може не включати в себе принципи, концептуальні положення і норми національних правових систем держав.

Сучасна розробка і прийняття в рамках ООН міжнародно-правової стратегії на основі положень Статуту ООН і Декларації 1970р про принципи міжнародного права, що стосується дружніх відносин і співробітництва між державами, інших міжнародно-правових документів, стали основою реалізації верховенства права в міжнародних відносинах. Основою концепції примата права повинні стати норми *jus cogens*, імперативні норми, що мають загальновизнану «вищу юридичну силу».

Концепція примата права в зовнішньополітичній діяльності держав повинна будуватися на універсальній імплементації основних принципів, які покладені в Статуті ООН, на основі яких створена вся міжнародно-правова система сучасного світо порядку [2]. Найважливішим з принципів є відмова у зовнішній політиці держав від погроз силою чи її застосування. Статутом ООН

не передбачено застосування сили без попередньої згоди Радою Безпеки ООН.

Наступним в утвердженні принципу примата права повинен бути принцип мирного вирішення міжнародних конфліктів, тобто дипломатичними та іншими невійськовими способами, не ризикуючи при цьому міжнародною безпекою та стабільністю. Адже проблема застосування військової сили країнами для вирішення міжнародних конфліктів є досить серйозною і такою, що несе в собі загрозу для всього міжнародного співтовариства.

Досить важливим є необхідність закріплення у концепції правового верховенства в міжнародних відносинах 5 основних критеріїв легітимності, на яких має базуватися рішення Ради Безпеки для дозволу застосування військової сили: серйозність погрози; правильність мети; крайній засіб застосування військової сили; співрозмірність засобів при вирішенні міжнародного конфлікту; збалансоване визначення наслідків військових дій.

До того ж, концепція примата права має будуватися на важливому договірному принципі – *pacta sunt servanda*.

Загальна картина реальної ролі міжнародного права, тенденцій його розвитку в контексті затвердження верховенства права і правосуддя виглядає досить перспективно. Очевидно, підвищення всезагальної уваги до юридичної складової діяльності світового співтовариства в області безпеки і врегулювання конфліктів, до правової основи зовнішньої політики держав. Особливе значення набуває створення нових міжнародно-правових механізмів забезпечення законності і правосуддя. Прийняття Генеральною Асамблеєю ООН Декларації тисячоліття, що містить всезагальний намір закріпити повагу до верховенства права в міжнародних і внутрішніх справах держав, положення резолюції ГА ООН «Десятиліття міжнародного права ООН» 1989р., що передбачає поширення прогресивного розвитку міжнародного права і його кодифікацію, інші міжнародні документи, включаючи Манильську декларацію про мирне вирішення міжнародних спорів (1982)р., що регулює процеси забезпечення безпеки і стабільності, своїм логічним продовженням мали б вироблення і прийняття ООН концепції примата права в міжнародних відносинах, що повинна орієнтуватися на стан безпеки і геополітичні реалії нового століття, яка буде здатна адекватно реагувати на транснаціональні терористичні погрози і інші сучасні виклики і ризики. Нормативна база такої концепції, що за-

сновується перш за все на положеннях Статуту ООН і Декларації про принципи міжнародного права, інших нормативних актів і що містить відповідний правовий механізм імплементації і контролю, що виключає обхід правових правил, була б новим ефективним засобом підтримки міжнародної правової системи.

Повне застосування та реалізація концепції примата права в світовій спільноті, її розповсюдження країнами дало б змогу вирішити ряд ключових проблем на міжнародній арені, які є досить важливими та суттєвими як для окремих країн, так і для їх громадян.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Троекуров Н. Е. О концепции примата права в международной системе // Московский журнал международного права. – 2006. – № 2. – С. 3 – 28.
2. Интервью Постоянного представителя России при ООН А. И. Денисова в связи с Днем ООН, 27 октября 2004 г. (политическая экспертная сеть «Кремль, орт»).